

ARXIU HISTÒRIC DE SABADELL

Cases i Arxius
espais de memòria

Ajuntament
de Sabadell

ÍNDEX

Benvinguts a l'Arxiu Històric de Sabadell AHS

Cases i Arxius: espais de memòria

Vivències de la Casa Ponsà

Arquitectura i interiorisme de la Casa Ponsà

Benvinguts a l'Arxiu Històric de Sabadell AHS

L'Arxiu Històric de Sabadell (AHS) és un servei de l'Ajuntament dedicat a preservar, gestionar i difondre el patrimoni documental de Sabadell.

L'AHS disposa de diversos dipòsits, amb una capacitat aproximada de 5.000 metres lineals de documents de tot tipus de format i suport: pergamins, cartells, plànols, fotografies, pel·lícules, etc.

L'arxiu custodia documents que abracen des del segle XII fins avui, amb especial rellevància per als fons dels segles XVI a XX, èpoques clau en el desenvolupament polític, social, industrial i urbà de la ciutat. Entre els seus fons destaca l'arxiu municipal, amb documentació des del segle XIV. La documentació municipal arriba pràcticament fins als nostres dies, de manera que té una doble funcionalitat, històrica i administrativa.

Així mateix, l'AHS és dipositari d'altres fons que van més enllà de l'àmbit exclusivament sabadellenc. Aquest és el cas del fons del Districte Notarial de Sabadell –integrat per volums des de l'any 1401– o bé dels fons de l'Administració Reial i Senyorial –que comprenen documents de l'antiga administració de justícia de Sabadell i d'altres poblacions de la comarca (s. XV-XVIII).

L'Arxiu també és receptor i fomenta la recuperació de tot tipus de fons de naturalesa privada, com poden ser fons d'empreses, associacions, personals i familiars. Disposa, a més, d'una col·lecció d'hemeroteca local i d'una biblioteca auxiliar.

L'AHS facilita als investigadors i al públic general la consulta i l'estudi de documents, complint un rol fonamental en el dret d'accés a la informació i la recerca històrica. A més, col·labora en activitats de divulgació com exposicions, publicacions i visites guiades, i ofereix serveis d'assessorament en investigació documental. L'Arxiu contribueix així a conservar la memòria col·lectiva i a promoure el coneixement històric de Sabadell.

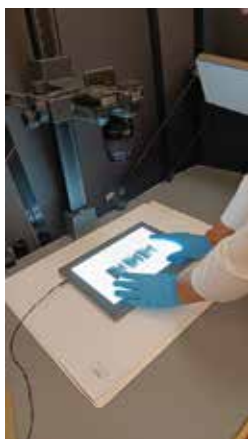
Dipòsit de documents de gran format. Foto: AHS.

Biblioteca Antiquària i dipòsit compacte automatitzat. Autor: Juanma Peláez. AHS.

Protocol notarial i negatiu sobre taula de llum. Foto: AHS.

Ordinadors per a la consulta de documentació digitalitzada. Foto: AHS.

Coberta del llibre de privilegis de la vila de Sabadell, 1370-1609. Copiat entre 1605 i 1613. AHS.

Portada de l'enquesta o sumari contra Jaume Montells, acusat d'assassinat i condemnat a deu anys a galeres. Fons de la Cort del Batlle de Sabadell, 1635. AHS.

Num.	Noms i Cognoms	Professió	París	Notícies
101	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
102	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
103	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
104	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
105	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
106	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
107	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
108	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
109	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
110	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
111	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
112	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
113	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
114	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
115	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
116	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
117	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
118	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
119	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
120	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
121	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
122	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
123	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
124	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
125	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
126	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
127	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
128	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
129	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800
130	Juan de Gual	Comerciant	1800	1800

Cens industrial i comercial de Sabadell, ca. 1919-1920. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

Negatius de blanc i negre de 35 mm. Fons Moisès Serra Martí. Foto: AHS.

Cases i arxius, espais de memòria

L'origen de l'Arxiu Històric de Sabadell

L'origen de l'Arxiu Històric de Sabadell és el vell arxiu municipal, iniciat arran de la formació i el desenvolupament de l'antic comú de la vila (segle XIV). Els primers documents es referien als privilegis que regulaven els drets i l'organització del municipi. El 1621 el Consell municipal adquirí la notaria feudal i l'arxiu va incorporar altra documentació no municipal: el de la notaria pròpiament dita i el de les cúries senyorials (antics jutjats). Amb uns pocs armaris n'hi havia prou per encabir-hi la documentació.

El creixement de la ciutat i la complexitat administrativa del règim liberal consolidat a mitjan segle XIX van comportar un increment de la documentació generada i el naixement de l'hemeroteca local. Aquest creixement s'accentuà durant al segle XX, i especialment durant la dictadura franquista. A finals dels anys 1970, la documentació havia col·lapsat el vell arxiu i era dipositada en altres dependències municipals.

Hemeroteca i biblioteca legislativa de l'Arxiu Municipal situada al pis superior de l'Ajuntament. ca. 1932. Autor: desconegut. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

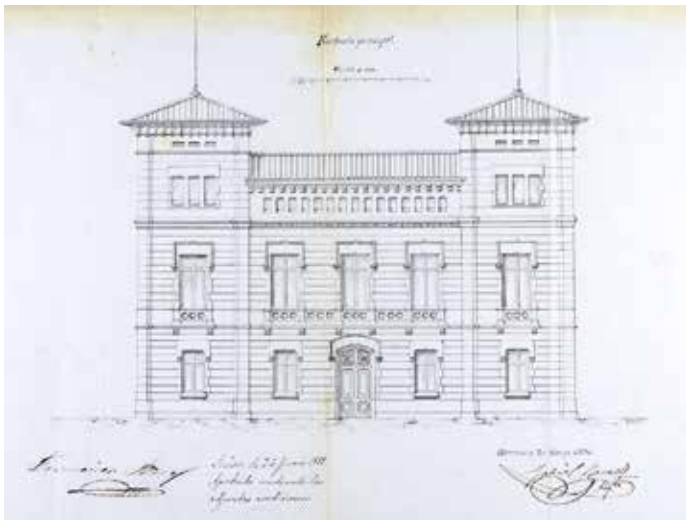

Taula de treball de Miquel Carreras i Costajussà a l'Arxiu Històric de Sabadell. Sala Ribot i Serra, 1941.- Autor: desconegut. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

Orígens i antecedents de la Casa Ponsà

Francesc de Paula Ponsà i Cantí (Sant Andreu de Palomar, 1849 - Puigcerdà, 1901) fou un industrial i comerciant que es va establir a Sabadell l'any 1871. Casat amb la barcelonina Emília Pons Armengol, sabem que deuria fer fortuna com a soci de diverses societats, com Ponsà i Saus, Salvans i Ponsà, de Terrassa, o fins i tot Planas i Ponsà, amb seu a Coimbra (Portugal).

L'any 1891 va encarregar a l'arquitecte sabadellenc Gabriel Borrell i Cardona la construcció d'aquest casal en uns terrenys adquirits l'any 1888 a Antoni Casanovas i Amat. La construcció es va completar l'any 1892 i la família es traslladà del seu domicili del carrer de les Tres Creus, 75. Aleshores tan sols feia deu anys que s'havia obert el carrer de la Indústria, però només el tram comprès entre el carrer de l'Estació i el carrer de la Concepció. No fou fins al 1907 que el carrer es va unir amb el de Sant Joan.

Plànol de la façana principal de la Casa Ponsà segons projecte de l'arquitecte Gabriel Borrell. Fons Ajuntament de Sabadell. Llicència d'obres 55/1891. AHS.

Retrat familiar, possiblement al jardí de la Casa Ponsà. Drets, d'esquerra a dreta: els germans Anita, Joan Baptista i Carme Ponsà Pons. Asseguts: Concepció Ponsà Pons amb una nina als peus, el seu pare Francesc Ponsà Cantí, Trinitat Ponsà Pons amb una nina als braços i la seva mare Emília Pons Armengol, ca. 1895. Autor: desconegut. Fons Família Ponsà. AHS.

Dues històries que s'ajunten

L'any 1978, en plena transició democràtica, un informe del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Sabadell evidenciava la necessitat de dotar de noves instal·lacions i recursos humans l'arxiu històric i administratiu. Fou així que el 1980 l'Ajuntament va comprar la Casa Ponsà als descendents de la família pel preu de 19.000.000 de pessetes, amb l'expressa finalitat de rehabilitar l'espai per a funcions d'arxiu històric.

L'AHS es va inaugurar a l'abril de 1983 i va aplegar tota la documentació que es conservava a les golfes de l'Ajuntament i altra documentació administrativa que hi havia dispersa en altres dependències municipals. I, d'altra banda, va fer una tasca proactiva en la captació de fons, especialment d'empreses tèxtils que havien fet fallida durant la crisi dels anys 1970.

Amb l'adquisició d'aquest espai convergien dues memòries: la de la Casa Ponsà, seu de vivències íntimes familiars, però també testimoni directe d'un seguit d'episodis històrics de la ciutat, i la dels fons de l'arxiu, que per primera vegada en dècades s'ubicaven en un espai capaç i exclusiu per a la funció que havia de dur a terme.

Acte de la signatura de compravenda de la Casa Ponsà entre l'Ajuntament i els germans Maria Concepció, Carme i Joan Ponsà Gorina. D'esquerra a dreta, el notari Gonzalo Díaz Granada, Manel Garriga (tinent d'alcalde d'Hisenda), l'alcalde Antoni Farrés; i les germanes Ponsà. Sabadell, 1 d'abril de 1980. Autor: Pere Farran Climent. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

Avís a la porta de la Casa Ponsà. Sabadell, abril de 1980. Autor: Pere Farran Climent. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

Any 1885. L'arxiu, a les golfes de l'Ajuntament

L'any 1885 l'Ajuntament de Sabadell es va traslladar de l'antic edifici del comú del carrer de la Rosa al de la plaça de Sant Roc, adquirit als Escolapis. L'arxiu històric i administratiu i l'hemeroteca es van ubicar en diverses estances del pis superior, reformades i ampliades els anys 1900 i 1926 per a funcions d'arxiu.

La imatge que veieu correspon a una de les sales en un reportatge fotogràfic fet l'any 1932.

Fotografia: sala de l'Arxiu Municipal de Sabadell, situat al pis superior de l'Ajuntament, 1932. Autor: desconegut. Fons Ajuntament de Sabadell. AHS.

Anys 1940-1970. La Casa Ponsà, com a seu d'empreses locals

Des de 1941 fins a finals de la dècada de 1970, la família Ponsà arrendà espais de la casa per a l'establiment de despatxos tèxtils. El primer fou el de Francisco Casas, SA, que llogà part dels baixos i de la primera planta entre els anys 1941 i 1972.

El 1946, Miquel Monràs Ustrell arrendà part de la primera planta i el soterrani. Aquest despatx va romandre actiu fins a la compra per part de l'Ajuntament l'any 1980. Finalment, tenim constància que l'any 1973 Josep Taló Sagalés ocupà part de l'espai abans emprat per Francisco Casas, SA.

Fotografia: despatx de vendes de la fàbrica Torras i Domingo del carrer de Turull. Sabadell, dècada de 1920. Fons i autoria: Francesc Casañas Riera. AHS.

VIVÈNCIES DE LA CASA PONSÀ

1895 Primers anys de l'habitatge de la família Ponsà

La família Ponsà habità el casal de Sabadell des que es va construir l'any 1891 fins a la meitat de la dècada de 1910, quan, malgrat disposar d'una propietat al carrer del Pomaret de Sarrià, s'establiren al passeig de Gràcia de Barcelona. Tanmateix, la casa no restà abandonada, ja que la visitaven amb certa freqüència. Malauradament, de fotografies dels interiors se'n conserven poques, però sí que sovintegen imatges de la vida quotidiana al jardí. Des de finals dels anys 1920 fins a l'esclat de la Guerra Civil, de la casa en va tenir cura la família Figueras Soler, instal·lats en una estança del jardí, avui desaparegut.

1911-1920 Banca Ponsà i Valls

L'1 de maig de 1911 es signava a Barcelona l'escriptura de constitució de la raó social Banca Ponsà i Valls entre els socis i cunyats Joan Baptista Ponsà Pons i Magí Valls Martí, amb seu a la Casa Ponsà. Unes obres de reforma de l'any 1912 n'habilitaven l'accés des del carrer de la Concepció, 7. Joan Baptista Ponsà va crear aquesta entitat bancària amb l'objectiu de donar suport financer a les indústries locals i gestionar inversions. Tanmateix, en un context de crisi, el negoci feu fallida el 17 d'agost de 1920. Poc després ho feien el Banc de Terrassa i el Banc de Barcelona. El juliol de 1921 el Banco Hispano Americano obrí una sucursal a les mateixes dependències, que va funcionar fins a l'any 1925.

Carrer Indústria a l'alçada de la casa Ponsà. 1907 aprox. Edició postal de Climent Oliveró. Autor: desconegut. AHS.

La família Ponsà Gorina al porxo del jardí, ca 1915-1925. Autor: desconegut. Fons Família Ponsà. AHS.

Padron general de vecinos									
Padron de vecinos de la casa de la familia Ponsà en el carrer de la Concepció, 7, Sabadell, el 22 de Noviembre de 1895.									
NOMBRE	APellidos	Edad	Sexo	Profesion	Estado	Religion	Letra	Observaciones	Fecha
1	Joan Baptista Ponsà	35	Hombre	Proprietario	Casado	Católico	P		22/11/95
2	Magí Valls Martí	30	Hombre	Proprietario	Casado	Católico	P		22/11/95
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

Full d'inscripció al padró de veïns de la família Ponsà. El carrer de la Indústria no era encara obert íntegrament i aleshores la casa tenia el número 22. Fons Ajuntament de Sabadell. Fulls del padró de veïns, 1895. AHS.

1932 Visita del president de la Generalitat Francesc Macià

El 28 de maig de 1932, amb motiu dels actes d'homenatge al pintor Joan Vila Cinca, el president de la Generalitat Francesc Macià va visitar Sabadell i diverses exposicions arreu de la ciutat. Una d'elles fou la de les pintures religioses d'Antoni Estruch i Bros, de qui en Joan Baptista Ponsà era mecenes. Els dies 22 i 29 de maig la casa Ponsà obrí la seves portes per tal que la ciutadania pogués gaudir de les grans teles que Estruch havia pintat durant les seves estades a Roma i a Palestina.

Visita de Francesc Macià, president de la Generalitat, a l'exposició de pintures d'Antoni Estruch en el marc dels actes d'homenatge a Joan Vila Cinca. A la seva dreta, Joan Baptista Ponsà Pons, i a l'esquerra, Jaume Ninet Vallhonrat. Sabadell, 25 de maig de 1932. Fons i autoria: Francesc Casañas Riera. AHS.

1936-1938 La casa Ponsà durant la guerra civil

Amb l'esclat de la Guerra Civil, el Ple de l'Ajuntament acordà la confiscació de la Casa Ponsà, el 13 d'agost de 1936. Durant els tres anys següents es destinà a diferents usos. En un principi estava previst que s'hi allotgés l'Escola de Formació de la Llar, però les necessitats de la guerra varen dur que el 1937 aquest espai fos habilitat com a Hospital Militar després d'una campanya ciutadana de recaptació de fons. L'hospital fou inaugurat i lliurat a les autoritats militars sanitàries el 26 de desembre de 1937.

Pintures de Santa Llúcia i de Sant Francesc, obra d'Antoni Estruch, al pati de la Casa Ponsà. Sabadell, ca. 1920-1935. Fons i autoria: Francesc Casañas Riera. AHS.

Fi de la guerra i primera postguerra

Poc després de l'entrada a Sabadell de les tropes franquistes, el 27 de gener de 1939, la Casa Ponsà fou destinada per les autoritats militars i la Falange a jutjat militar i presó. Fou una breu ocupació, perquè la família en recuperà la propietat ben aviat i durant la postguerra arrendà part de les dependències a diferents empreses per tal d'establir-hi despatxos tèxtils.

Retrat de grup amb motiu de la inauguració de l'Hospital Militar. L'alcalde Josep Moix, darrere i a l'esquerra del director de l'hospital, amb altres autoritats civils i militars, entre les quals Josep Maria Sbert, conseller d'Assistència Social de la Generalitat (a primera fila, segon per l'esquerra). Sabadell, 26 de desembre de 1937. Autor: desconegut. Fons Andreu Castells Peig. AHS.

VIVÈNCIES DE LA CASA PONSÀ

Antoni Estruch, pintor de capçalera

Antoni Estruch i Bros (Sabadell, 1873-Buenos Aires, 1957) va mantenir una estreta relació de mecenatge i amistat amb Francesc de Paula Ponsà i Cantí. Tot i que es desconeix com es van conèixer, el 1894 Ponsà va finançar un viatge d'estudi a Roma per a Estruch, que marcà l'inici de vuit anys d'estudi a l'estranger. El 1895, Ponsà li encarregà una sèrie de deu grans pintures sobre la vida de Jesucrist per decorar la casa de Sabadell. Per preparar aquesta sèrie, Estruch viatjà a Palestina, on va fer vuitanta estudis sobre paisatges i arquitectura relacionada amb la vida de Jesús.

Estruch tornà a Sabadell el 1896, on va exposar a l'Ateneu Sabadellenc alguns retrats de sants pintats per encàrrec de Ponsà. La relació amb la família era molt cordial i, durant la seva estada a l'estranger, Estruch mantingué correspondència amb Francesc Ponsà i els seus fills. En una carta de 1901, felicitava el fill Joan Baptista pel seu compromís. Tot i la mort de Ponsà aquell mateix any, el vincle amb la família continuà: el 1904, Joan Baptista Ponsà li prestà dues obres per a una exposició a Madrid. Estruch marxà definitivament a l'Argentina el 1910, on dirigí l'escola de Belles Arts de Buenos Aires i on morí el 1957.

Avui, el Museu d'Art de Sabadell conserva algunes obres seves, especialment de temàtica religiosa, mentre que bona part es troba en mans desconegudes.

Pintura del sopar de Jesús amb els deixebles d'Emmaús, obra d'Antoni Estruch Bros, al pati de la casa Ponsà. Sabadell, entre 1920 i 1935. Fons i autoria: Francesc Casañas Riera. AHS.

Retrat d'Antoni Estruch i Bros.
Autor: desconegut, s. d.
Fons Família Ponsà. AHS.

Carta d'Antoni Estruch a Joan Baptista Ponsà. Roma, 12 de gener de 1901. Fons Família Ponsà. AHS.

Pintura del Sant Sopar (1897), obra del pintor Antoni Estruch Bros, al pati de la casa Ponsà. Sabadell, entre 1920 i 1935. Fons i autoria: Francesc Casañas Riera. AHS.

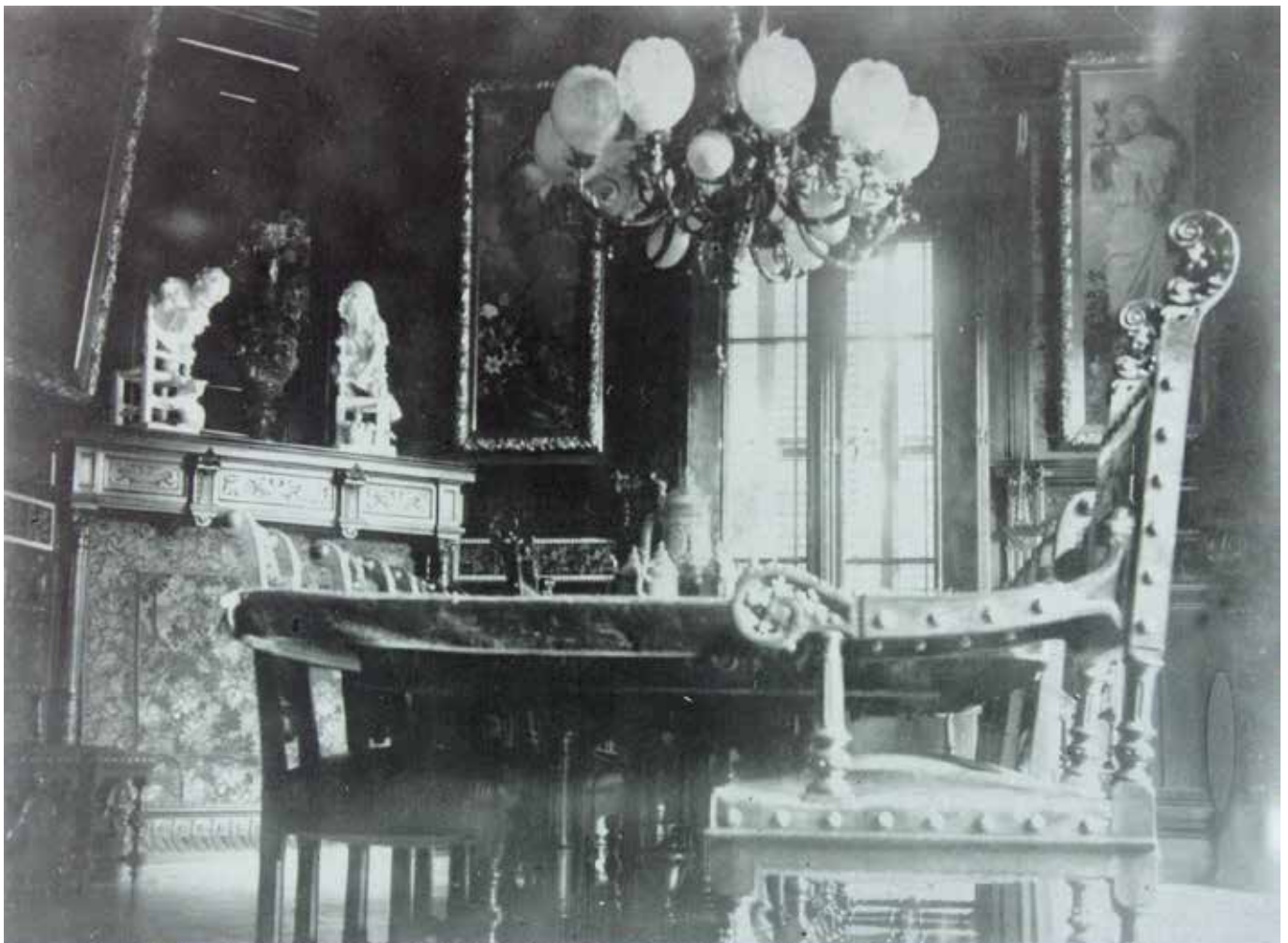

Retrat de Concepció Ponsà Pons al jardí de la Casa Ponsà, dècada de 1900. Autor: desconegut. Fons Família Ponsà, AHS.

La decoració de la casa, el menjador

No tenim detalls de la decoració de la casa, llevat dels que ens mostra aquesta fotografia de poca qualitat. No obstant això, s'hi poden observar unes cadires de fusta amb cul i respatller de pell que encara avui es conserven a la casa, després d'un llarg parèntesi en què restaren en poder de la família Casas Cunill (arrendataris durant molts anys d'un despatx tèxtil a la Casa Ponsà). La bona relació entre ambdues famílies feu que els Ponsà els cedissin part del mobiliari. L'any 2017 la família Casas feu cessió a l'AHS d'aquestes cadires, que d'aquesta manera retornaven al seu lloc d'origen.

Menjador de la Casa Ponsà, ca. 1920. Autor: desconegut. AHS

Caixes de transport. Xalet Les Violetes de Puigcerdà

Per una inscripció d'aquesta caixa de transport, sabem que a finals del segle XIX la família Ponsà estiuejava a Puigcerdà, en una casa anomenada Chalet las Violetas, a tocar de l'estany. Formava part d'un conjunt de cases d'estiueig que es troben en un passatge que duu el nom del seu constructor, l'ortopedista Josep Clausolles i Pontet (Perpinyà, 1825 - Barcelona, 1907). Entre 1887 i 1894 Clausolles feu construir sis xalets per llogar a l'estiu, projectats per l'arquitecte Salvador Vinyals i Sabaté (Barcelona 1847-1926). Totes es batejaren amb el nom de flors: Xalet de les Roses, les Dàlies, les Liles, les Violetes, els Lliris (Azucenas) i els Clavells.

El primer tren a arribar a Puigcerdà va ser el 3 d'octubre de 1922, per la qual cosa fins aleshores el viatge fins al xalet només es podia fer amb tren fins a Ripoll.

Xalet Les Violetes. Autora: Sara Aliaga Rodrigo, novembre de 2024.

Panoràmica de les torres del passatge Clausolles i de la Villa Sant Antonio de Puigcerdà en un dia de neu, ca. 1900-1910. Autor: Joan Bertran. Arxiu Comarcal de la Cerdanya. ACCE130-118-N-334.

Al darrer quart del segle XIX la premsa ceretana sovint es feia ressò de les famílies benestants que estiuejaven a la comarca. El 10 de juny de 1900 el diari *La Cerdanya* publicava l'arribada de la família Ponsà al xalet de Les Violetes.

Tambien ha llegado la numerosa familia de D. Francisco Ponsà, conocido fabricante de Sabadell, dispuesta á pasar una larga temporada en el Chalet de las Violetas del Pasaje de Clausolles, que tiene alquilado.

Vaixella i armari

Vaixella de la família Ponsà produïda per la casa Ramon Florensa de Barcelona. De porcellana blanca esmaltada amb daurats i amb decoracions ornamentals a mà formades per motius vegetals amb les lletres "FP", com a inicials de Francesc de Paula Ponsà. Donació de Montserrat Ponsà Florensa.

Armari de pi que havia servit per guardar-hi la roba familiar, alguns tapissos i domassos. Recuperat l'any 2007 dels colomars ubicats a les torres de la casa i posteriorment restaurat.

1**2****3****4****5****6****7****8****9****10****11**

1 Retrat d'estudi de Concepción Ponsà Gorina vestida de primera comunió, ca.1912.

2 Retrat d'estudi Carme Ponsà Gorina vestida de primera comunió, ca. 1914.

3 Retrat d'estudi del matrimoni Joan Ponsà Pons i Francesca Gorina Lacot amb les filles Concepción, Roser, Carme i Mercè, ca. 1912.

4 Retrat del matrimoni Francesca Gorina Lacot i Joan Ponsà Pons i les filles Roser, Concepción i Carme, a la casa Ponsà de Sabadell, juny de 1914.

5 Retrat d'estudi. Joan Ponsà Pons amb Francesca Gorina Lacot, possiblement embarassada, i les germanes de Joan (d'esquerra a dreta): Trinitat, Concepción, Carme i Anita. A la dreta Josep Parellada, marit d'Anita Ponsà, ca. 1902.

6 Nens jugant al pati de la casa Ponsà de Sabadell. Entre 1920-1925.

7 Retrat d'estudi de Francisca Gorina Lacot, ca. 1900.

8 Francisca Gorina Lacot amb les filles Roser, Concepción i Carme al jardí de Sabadell, ca. 1910.

9 Carme Ponsà Gorina al jardí de Sabadell, ca. 1908.

10 Home (possiblement un empleat domèstic) que passeja un cavall pels jardins de la Casa Ponsà, 1915.

11 Retrat de grup al jardí de Sabadell. A la dreta, Francesca Gorina Lacot, el seu marit Joan Baptista Ponsà Pons i les seves germanes Trinitat i Anita Ponsà, dècada de 1900.

Per a totes les imatges: autor desconegut. Fons Família Ponsà. AHS.

L'ARQUITECTURA I L'INTERIORISME DE LA CASA PONSÀ

Els plànols de l'arquitecte Gabriel Borrell ens informen de com podia ser la vida a la casa. Al soterrani hi havia la cuina; a la planta baixa, a banda de dormitoris, el menjador, que comunicava amb una sala cafè, una sala per al piano, un despatx i una anomenada "sala de confianza"... I al pis superior, el dormitori principal, el bany, un gran saló i fins i tot una capella. La casa, doncs, no sols era un habitatge, sinó també un lloc de negocis i de trobades polítiques del Círculo Conservador Maurista, del qual en Joan Baptista Ponsà era president.

Arrimadors, lluernari, escales, pintures, vitralls, marbres, fustes nobles, mobiliari,...

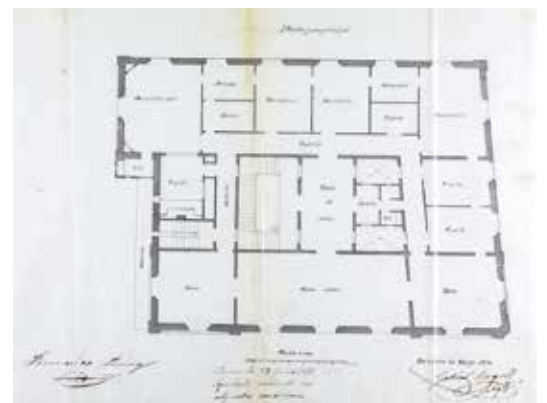
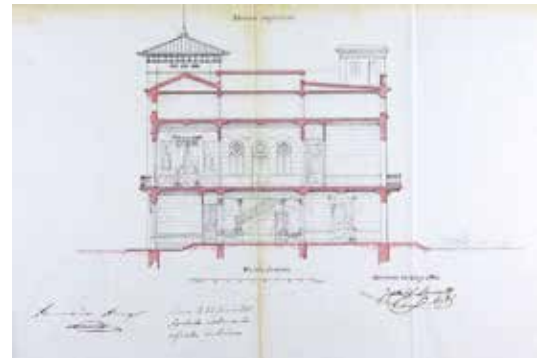
La Casa Ponsà és un casal urbà d'estil eclèctic, estructurat en tres cossos i tres pisos, amb una clara divisió funcional. La seva arquitectura no és pròpiament modernista, però sí que incorpora acabats d'aquest estil, com els plafons de rajola i les escultures dels capitells.

La façana, d'influència neogòtica i ornada amb pedra, destaca per la balconada i els elements simètrics que marquen els eixos verticals amb finestrals a la planta baixa i balcons al primer pis.

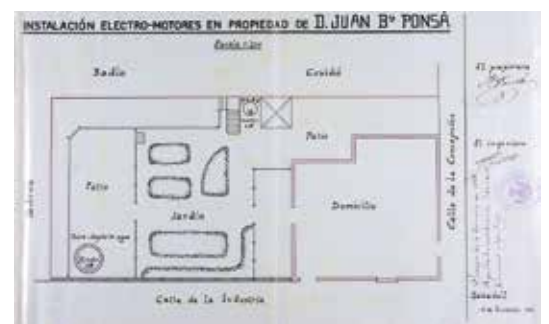
A l'interior, el luxe és palpable, especialment pels enteixinats, que representen les virtuts, l'escala de marbre i les pintures al sostre, algunes de les quals encara es conserven després de les reformes per adaptar l'edifici com a Arxiu Històric. Entre els elements originals que s'han preservat hi ha la porta principal, la barana de forja, vidres emplomats i tancaments de llautó.

El conjunt es completa amb una gran balconada sostinguda per permòdols, un fris decoratiu amb motius vegetals i rajoles policromades d'influència islàmica a la façana lateral.

El mobiliari conservat mostra una factura impecable, amb fustes de qualitat, principalment noguera, roure i pi. Un dels aspectes destacables originaris era la presència, a totes les dependències, d'arrimadors de fusta de 2 metres d'alçada proveïts d'unes tires de rajola representant motius vegetals. D'aquests elements n'hem pogut conservar i presentar-ne alguns.

Plànols de la secció longitudinal, planta baixa i planta primera de la Casa Ponsà segons projecte de l'arquitecte Gabriel Borrell. Fons Ajuntament de Sabadell. Llicència d'obres 55/1891. AHS.

Plànol d'instal·lació de dos electromotors. Fons Ajuntament de Sabadell. Llicència d'obres 44/1915. AHS.

Mobiliari recuperat

L'any 2007 es van recuperar alguns mobles destacables dels colomars situats a les torres de la Casa Ponsà. Entre aquests, l'enorme armari de pi que avui hi ha al vestíbul de la planta baixa, com també el guarniment de fusta de noguera d'una llar de foc, proveïda de rajoles d'estil mudèjar, de gran qualitat. La inscripció del revers ho acredita prou: "*Casa Picman. Sevilla. Medalla de oro en la exposición internacional de París, 1878*".

Els quadres exposats i el piano són donació dels descendents de la família. Els retrats corresponen al matrimoni Francesc de Paula Ponsà i Emília Pons, obra d'Antoni Estruch i Bros, i al fill d'aquests, Joan Baptista Ponsà, obra de Lluís Canals Xercavins (Barcelona, 1914-1980). El tercer element és una natura també del pintor Antoni Estruch, de l'any 1897.

El piano és un Chassaigne & Frères de 1894, que es troba en bon estat. Tanmateix, gràcies a la documentació

L'inventari de 1936

Del mobiliari, objectes i les pintures d'Antoni Estruch i Bros (1873 – 1957) que decoraven la casa en tenim referència gràcies a un inventari pres per l'Ajuntament amb motiu de la seva incautació l'agost de 1936.

L'ull de l'escala des de la segona planta.

Detall del sostre pintat de l'antic gran saló de la casa, avui oficines de l'arxiu.

Pom de tancament de finestra.

Detall del piano.

Detall de vidre acolorit d'una finestra de la façana de llevant.

Permòdol de pedra de la façana principal amb motius animals.

Detall dels vidres emplomats de la façana principal.

Porta auxiliar de la façana principal.

Inicials de Francesc de Paula Ponsà a la façana principal.

Rajola d'estil múdejar de la llar de foc.

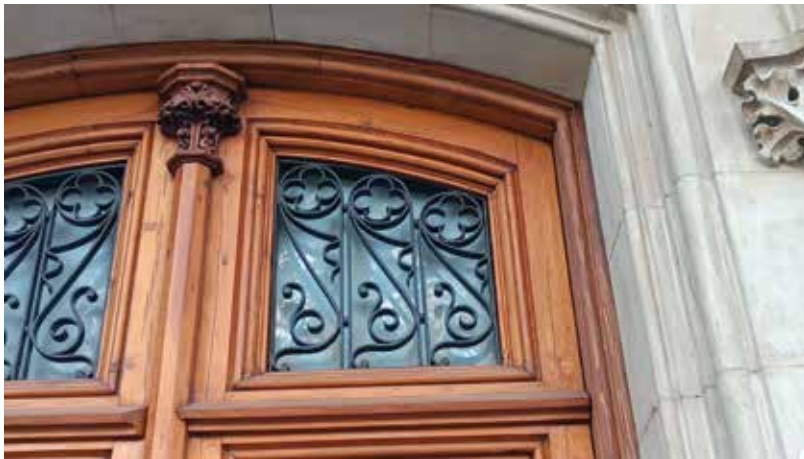
Detall de l'escala d'accés.

Tancament de llautó d'una balconada.

Detall del sostre pintat d'una de les sales, avui despatx de direcció de l'AHS.

Detall de la porta principal.

Detall de finestra de la galeria.

Detall de la lluernia de l'escala.

Antiga guixeta de la planta baixa.

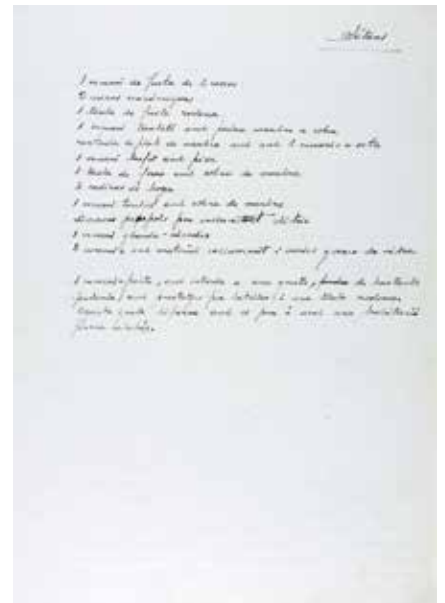
Rajoles de l'arrimador.

Detall del sostre enteixinat de la sala de pas de la primera planta.

Aquesta és la presentació del nostre servei i del lloc que l'hostatja, la Casa Ponsà, que originàriament fou lloc d'habitatge i de trobada, espai de cultura i de patrimoni, que passà per múltiples vicissituds i que avui és la seu de l'Arxiu Històric de Sabadell.

Un arxiu és un lloc on es conserven documents. I és un lloc de memòria. Però també és el lloc de trobada entre les persones que hi treballem i les que hi venen com a usuàries amb les motivacions més diverses. Unes per fer-hi recerques personals, acadèmiques o professionals, altres per buscar-hi documents que els permetin resoldre tràmits legals o administratius.

Placa esculpida a la façana de la Casa Ponsà.

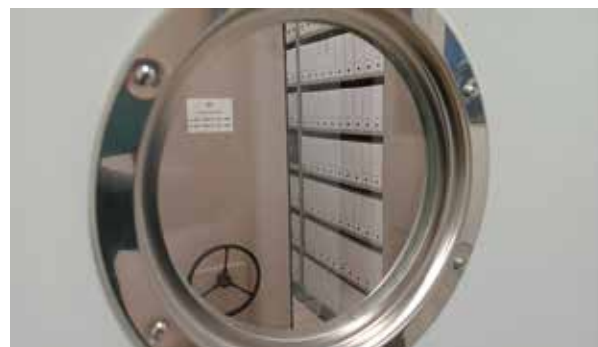
Dipòsit de documents de l'arxiu administratiu.

Dipòsit de preingressos.

Dipòsit per a documents emmarcats.

Dipòsit de documents de l'arxiu administratiu.

Detall de volums del fons notarial.

Taller de tractament documental.

Dipòsit automatitzat amb documentació d'empreses.

Un record molt especial

A l'Arxiu Històric de Sabadell volem dedicar un sentit record a totes les persones que al llarg de la història han tingut cura de la documentació que avui forma part dels nostres fons. Des de secretaris municipals, personal i funcionaris anònims fins als arxivers més coneguts, com Antoni Bosch i Cardellach (1791-1795), Manuel Ribot i Serra (1883-1924), Gabriel Clausellas i Aymerich (1924-1928), Miquel Carreras i Costajussà (1928-1938) i Ernest Vidal i Mateu (1942-1977). I també, ja més recentment, Andreu Castells i Peig (1979-1985) i Josep Maria Benaul i Berenguer (1985-1991), així com l'equip humà que els acompanyà en el moment del trasllat dels fons i els primers anys a la Casa Ponsà: Guillem Mateu, Fina Molinero, Antonio Onetti, Teresa Ruiz i Montserrat Salvador.

També volem recordar els representants d'entitats i persones que, a títol individual o exercint alguna representació, varen formar part dels òrgans de govern del Patronat de l'AHS (1981-2005) o bé de l'Organisme Autònom Museus i Arxiu Històric de Sabadell (OAMA) (2005-2018).

I finalment, sobretot, fem un especial agraïment i reconeixement als ciutadans que, fins ara i en el futur, mantenen viva la memòria de les seves famílies, empreses o entitats tot conservant-ne la documentació i dipositant-la a l'AHS. Sense aquestes desinteressades aportacions el patrimoni documental de la ciutat quedaria incomplet.

Senyalització dels accessos i museïtzació de la Casa Ponsà

Comissariat i textos:

Joan Comàsòlivas i Font (AHS)

Montse Mañosa Rifé (AHS)

Jordi Torruella Llopart (AHS)

Coordinació:

Joan Comasòlivas i Font (AHS)

Disseny:

Maria Marín Gelabert

Muntatge:

mun t art de Pep Vilà

Imatges:

Arxiu Històric de Sabadell (AHS)

Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE)

Sara Aliaga Rodrigo

Correcció lingüística:

Cesc Prat Fernández (Ajuntament de Sabadell)

Agraïments:

Isabel Campi Valls

Lluís R. Corteguera (Kansas University)

Esteve Deu i Baygual

Mònica Fernández de la Reguera

Alfons Fernández de la Reguera

Laura Fernández de la Reguera

J&T BCN

Montserrat Ponsà Fontanals

Genís Ribé Monge (MHS)

Erola Simon Lleixà (Arxiu Comarcal de la Cerdanya)

Paula Solé Mañas (MHS)

Organitza:

Amb la col·laboració de:

